

Tyskland og de fem Milliarder.

Efter L. Bamberger.

De fem Milliarder ere nu betalte, og Alle ere enige i, at Frankrig har præsteret denne enorme Udbetaling med langt større Lethed end man skulde have tænkt, om det end paa den anden Side maa erindres, at en stor Del af Trykket efter hele denne finansielle Operations Natur vil føles langt mere bagefter, end det er blevet følt umiddelbart ved selve Udbetalingen. Hvad Gavn de fem Milliarder hidtil have bragt Tyskland vil man faa ret god Oplysning om af den nedenstaaende Afhandling af den bekjendte Deputerede Bamberger, ved hvilken det dog maa erindres, hvad iøvrigt tilstrækkeligt fremgaar af selve Afhandlingen, at Tyskland endnu langt fra havde modtaget det hele Beløb, da denne blev skrevet. Om end enkelte af de fremsatte Betragtninger og Raisonnementer kunne være af tvivlsom Rigtighed, giver Afhandlingen i sin Helhed dog et godt Blik paa den hele finansielle Operations ejendommelige Karakter og Betydning.

I Foraaret 1872 kjørte jeg med en fransk Bekjendt fra Köln til Lüttich. Ved en Holdeplads mellem Aachen og Herbesthal, hvor talrige Arbejdere vare sysselsatte med at forøge Sidesporene, slog min Rejsefælle mig

paa Skulderen og sagde halvt ironisk, halvt smerteligt smilende: «Ce n'est pas étonnant! Nos cinq milliards!» Forgjæves viste jeg ham, at Arbejderne i ethvert Tilfælde vare formindskede og ikke forøgede ved Krigen, at Skinnerne kom fra Jærnværket ved Burbach, at Lønnen stammede fra vort Thalerforraad og Kapitalerne fra Jærnbansens gamle Driftsfond; — han blev ved sin Mening, at det Altsammen kun var de fem Milliarden Værk! — Siden den Tid er jeg saa hyppig stødt paa lignende Anskuelser, at den Overbevisning mere og mere har befæstet sig hos mig, at det vel kunde lønne sig at hidføre en klarere Forstaaelse af denne mægtige internationale Finantsoperation. I det Følgende skal der derfor, saavidt muligt, gjøres et Forsøg paa at udvikle Betydningen af dette saa sjældne og ofte urigtigt opfattede Fænomen.

For at opløse Operationen i dens Bestanddele gjøre vi bedst i at begynde med det Haandgribeligste. Ved den første Tanke om en Udbetaling tænker man sig den ofte gjort kontant. Saaledes begyndte virkelig ogsaa Frankrig at gribe Sagen an: Den første Milliard blev for en stor Del udbetalt kontant; men vi vide, at andre Betalingsmidler senere for en overvejende Del traadte i de rede Penges Sted. Et saadant Forraad var det ikke muligt at opdrive, eller i alt Fald kun paa de mest byrdefulde Betingelser. Og havde det været muligt, saa vilde det dog have været umuligt for Tyskland at tage imod en saadan Skat, naar det skulde have nogen Fordel af den. Hvad skulde vi gjøre med fem Milliarden i Guld eller Sølv? At benytte dem som Omløbsmiddel vilde forudsætte, at vor Trang til rede Omsætningsmidler, der hidtil havde været tilfredsstillet, i Løbet af et Aar var stegen i en uhyre Grad. Paa den anden Side vilde der

ikke have været nogen Mening i at indespærre Guldet. Saaledes var der kun den Mulighed tilbage at sende det til et Udland og saaledes blive vedkommende Udlands Kreditor. Men saa vilde følgende Spørgsmaal opstaa: hvilket Udland? thi det er dog aabenbart, at lige saa lidt som vi ere i Stand til at absorbere Metalsummer efter Behag, lige saa lidt ere vi berettigede til at tiltro det første det bedste Land denne Egenskab. Tilnærmelsesvis løses Spørgsmaalet, naar vi sige os, at de Lande, fra hvilke det os tilsendte Metal er taget, snarest maatte være i Stand til at tage det tilbage. Og hvad der gjælder Hypotesen om en Kontantbetaling paa fem Milliarder, det gjælder i det Væsentlige ogsaa den Brøkdæl, der virkelig udleveredes i Metal. Men her kommer der en modificerende Omstændighed. En Del af Metallet er tagen fra den franske Cirkulation, hvor det paa Grund af Tvangskursen er blevet undværligt; derfor gaar det ikke saa let tilbage til Frankrig. Saaledes bliver der kun tilbage de Lande, der have afgivet den øvrige Del af de rede Betalingsmidler. Men heller ikke til dem kunne vi ~~efter Forgødtbefindende sende Pengene tilbage.~~ Naar vi ville betale dem, maa vi enten være deres Skyldnere eller ogsaa give dem Forskud; et Tredje gives ikke. Var nu Handelsbalancen før saadan, at vi uden betydelige Kontantbetalinger kunde bestride vort Forbrug af fremmede Varer, saa er denne Slags Betalinger nu endnu mindre nødvendige; thi Frankrig betaler os ikke alene med Metaller, men for en stor Del med Anvisninger paa Udlandet. Vi ere altsaa i endnu højere Grad end før Udlandets Kreditorer, og vi ere saaledes mere henviste til at give Forskud end til at afdrage paa Forpligtelser.

Tyskland er blevet forsynet med en Sum af Kon-

tanter og af Fordringer paa Udlandet, paa hvis Anvendelse det ikke i Forvejen var indrettet. Begge denne Kjendsgjernings Sider — saavel Overfloden af Fordringer paa Udlandet som Overfloden af Betalingsmidler i Indlandet — have samme Virkning: en naturlig Trang til at drage Værdigjenstande ind fra Udlandet. Thi Forøgelsen af de rede Betalingsmidler er ensbetydende med en Prisstigning, og lokker altsaa Varer ind fra Udlandet. Ligeledes vil Tilstedeværelsen af talrige Fordringer paa Udlandet forøge Udbuddet heraf, d. v. s. Udbuddet af Vexler, og saaledes stiger Tysklands Evne til at købe Udlandets Varer.

Om man end havde tænkt sig, at den franske Krigskontribution skulde tjene til at dække lidte Tab, saa havde man dog nærmest gjort Regning paa en ligefrem Forøgelse af den tyske Nationalvelstand. Men hvorledes beriges et Land? Allerede for Privatmanden er det ikke saa let at beherske kolossale Rigdomme, og den folkelige Talemaade, at selv den Rigeste ikke kan spise mere end fire Gange om Dagen, gjælder i endnu højere Grad om Nationen end om den Enkelte. De faa Familier, der besidde uforholdsmæssig store Rigdomme, ere faktisk tvungne til at have en Mængde Jærn i Ilden, blot for at anbringe deres Kapitaler. Huset Rothschild vilde for længe siden have været i Forlegenhed med at anbringe sine Aktiva, naar det kun havde været Verdens største Bankierhus. Men det hører desforuden til de største Grundbesiddere, de største Redere, de største Bjergværksejere, de største Tobaks- og Silkehandlere, de største Besiddere af Malerier, Ædelstene, Sjældenheder osv. Dette er kun en Antydning af, at selv for den enkelte Familie kunne Landets Grænser blive for snævre for en frugtbar

Anvendelse af Rigdommene. For en Nation bliver dette endnu vanskeligere derved, at der her ikke tør være Tale om en Fantasinydelse. Den blotte Bevidsthed om en uhyre Besiddelse er for Individets omfattende Fantasi den vigtigste Tilfredsstillelse; men naar Talen er om en Nation, kan der ikke være Spørgsmaal om Sligt; den kan ikke nøje sig med Fantasier; den maa anvende sine Rigdomme til Forskaffelsen af virkelig nyttige Gjenstande.

Ivorledes bør nu en det tidligere Handelsbehov langt overstigende Sum af Kontanter og Anvisninger anvendes? Ville vi her hjemme med egne Midler forøge vor Velstand, have vi kun én Udvej: vi maa arbejde mere. Men hermed hjælper Udlandet os ikke, og de omløbende Penge bidrage direkte ikke Noget hertil. De kunne hverken forstørre vore Marker, eller gjøre vore Bjergværker righoldigere, eller vore Skove tættere eller vort Kvæg talrigere. De kunne heller ikke gjøre vore Arme kraftigere, eller vor Aand mere opfindsom. Men der er dog én Maade, hvorpaa Guldstrømmen kan hjælpe de forhaandenværende Natur- og Menneskekræfter: den kan hæve Krediten i Skikkelse af lettere erholdelige Betalingsmidler. Disse, der kun udgjøre en ringe Brøkdel af Landets samlede Kapitalforraad, kunne ikke efter Behag forøges, uden at tabe i indre Værdi. Den Fordel, Tysklands Produktionsevne maatte faa af de rigeligere Betalemidler, ligger kun deri, at det moralske Opsving, som den sidste Krig naturligen førte med sig, muligvis vil ytre sig i en stærkere Produktionslyst. Den livligere Foretagelsesaand forlanger paa den ene Side forøgede Byttemidler og paa den anden Side større Forskud; men ogsaa Forlangendet efter større Forskud kan kun paa en betryggende Maade tilfredsstilles, naar Kontantmidlerne forøges. Her finder

saaledes en om end stærkt begrænset Del af de indstrømmende Penge en naturlig Anvendelse.

Lad os nu vende os til den anden Maade, paa hvilken vi kunne forøge Mængden af de Gjenstande, vi besidde, nemlig Indførsel af Varer fra Udlandet. Men ogsaa denne Mulighed er stærkt begrænset: Udlandet kan lige saa lidt som Indlandet pludselig forøge Massen af sine Produktionsgjenstande, og det kan dette saa meget mindre i en Tid, da det sender os uforholdsmæssig store Beløb Kontanter, hvilke det hidtil behøvede for at forsyne Produktionen med de nødvendige Driftsfonds. Men ville vi afkjøbe Udlandet flere Gjenstande end dets eget Forbrug tillader, ville vi fremkalde en Reaktion, der strax vil ophæve de gunstige Kjendsgjæringer, der have forøget vor Kjøbekraft. Lad os antage, at vi ville benytte Omstændighederne til at købe betydeligt mere Slagtekvæg i England, end dette Lands Forbrug er i Stand til at afgive. Den umiddelbare Virkning af et saadant Forsøg vilde være en Stigning i Prisen paa Slagtekvæg i England, hvorved Fordelen vilde slippe os ud af Hænderne. Vi se saaledes, at stærke og pludselige Forandringer i Besiddelsesforholdene hverken lade sig udføre udadtil eller indadtil. Vi kunne hverken afvinde den egne eller den fremmede Jord mere end, hvad Natur- og Menneskearbejdets naturlige langsomme Produktionskraft i Aarenes Løb vil afgive.

Men hertil kommer, at Muligheden af uden Videre at ombytte vor ny vundne Rigdom mod fremmede Varer er stærkt indskrænket. Den er det blandt Andet paa Grund af de snævre Grænser for den materielle Tilførsel: ethvert Land, der forbruger meget, er af Naturen henvist til selv at producere den største Del af, hvad det

behøver; i ethvert civiliseret Land er den indre Handel langt vigtigere end den udenlandske. Dog er dette af mindre Betydning. Hovedsagen er Følgende: hvem raa-der sluttelig over de Betalinger, Krigserstatningen tilfører os? Regjeringen!

Lad os en Gang betragte den Redegjørelse over Indtægterne af Krigserstatningen og de dermed betridte Udgifter, som Regeringen d. 12te Marts d. A. forelagde lagde den tyske Rigsdag! Vi se her, at af de 1076,000,000 Thlr. der vare udbetalte den Gang denne Afhandling skreves, er 86½ Mill. Thlr. betalt den franske Republik for Østbanen. Men ved denne Forretning har Tyskland ganske vist ikke indført en Gjenstand til en Værdi af 86 Mill. Thlr.; den i Udlandet indtrængte Ejer (det franske Østbaneselskab) har kun givet Afkald paa sin Besiddelse til Gunst for den tyske Efterfølger; med andre Ord: Tyskland har med en Del af de fem Milliarder kjøbt den Rente, som Østbanen giver i Elsas-Lothringen. — Som en anden Post, der direkte indføres fra Udlandet, finde vi de Pengeforraad, der tjene til Udprägning af ny Mønter. — For saa vidt disse kun forøge Massen af de omløbende Mønter uden at forringe Massens Værdi, er der ogsaa her fundet en Form, hvorved den tyske Nationalformue direkte forøges ved Transaktion med Udlandet. Men Kjøbet af den franske Østbane og Indgangen af fremmede Prægemedler have hidtil ogsaa været de eneste Maader, paa hvilke man direkte ved Erstatningspengene har draget fremmed Materiale til Tyskland, uden at der ad Handelsvejen er givet Gjenværdier derfor.

Betragte vi dernæst de andre Maader, hvorpaa Erstatningspengene ere blevne anvendte, saa træffe vi først en Sum paa omtrent 75 Mill. Thlr. til Erstatninger,

Gaver, Pensioner o. Lgn. Saadanne ere blevne udbetalte til forskjellige Kategorier af Personer, blandt hvilke vi særlig skulle fremhæve de fra Frankrig fordrevne Tyskere, mange Redere, de doterede Generaler, Invaliderne osv. Disse Personer have sikkert forbrugt den allerstørste Del af de modtagne Beløb i Indlandet. — En anden Kategori af Regeringens Udgifter bestaar af dem, der ere gaaede med til forskjellige almennyttige Øjemed. Herhen høre de 18½ Millioner Thlr. til Bygningsforetagender og Jærnbaner i Elsas-Lothringen, de 40 Millioner til Istandgjørelse af Fæstningerne sammesteds, og en Sum paa i Alt 35 Mill. til Fuldstændiggjørelsen af Fæstninger, af Marinen, af Telegrafen osv. Saa godt som alle disse Udgifter gaa i Virkeligheden til Arbejdsløn og Anskaffelsen af forskjellige Gjenstande i Indlandet.

Som Udgifter, der direkte flyde tilbage til Udlandet, kan her nævnes: en Del af de 24 Millioner Extraudgifter, som Okkupationen af Dele af Frankrig medførte, og den Million, det store Hovedkvarter kostede. Men til disse to Poster indskrænker det direkte Forbrug af fremmed Materiale sig ogsaa.

Tilbagebetaling af tidligere kontraheret offentlig Gjæld, der er bestemt til at spille en stor Rolle ved Anvendelsen af de franske Krigspenge, bevirker i alt Fald foreløbig ikke nogen Forandring i Besiddelsesmængden af materielle Gjenstande, men den faar sit Udtryk i en Forandring af Rentedebitor.

For Fuldstændighedens Skyld skal det her endnu bemærkes, at Overgangen af nogle større Bjergværksforetagender ved Rhinen fra franske Hænder til tyske tjente til Udligning af flere Millioner.

Sammenfatte vi nu de foregaaende Betragtninger, saa

komme vi til det Resultat, at Tysklands Berigelse med brugbare Gjenstande for en ringe Del gaar for sig derved, at der indføres Varer fra Udlandet; en anden allerede noget betydeligere Rolle spiller Begrundelsen af en Rentefordring paa Udlandet, — en dog mindre haandgribelig Form for Berigelsen; men den ubetinget vigtigste Maade, hvorpaa Berigelsen virkeliggjøres, bestaar kun deri, at Arbejdsvirksomheden gjøres livligere formedelst den stærke Efterspørgsel efter Stats- og Samkvemsfor nødenheder, formedelst de forøgede Omsætningsmidler og den i Forhold hertil stigende Kredit. Men fra alle disse Kilder kan der umulig flyde Noget, som paa en tænkelig Maade var i Stand til i kort Tid at forøge Forraadet af brugbare Ting (Rigdommene) i Nationen med den uhyre Værdimasse, der er udtrykt i fem Milliarder. Vi komme derfor til den Slutning, at denne paa et Tidsrum af omtrent 2 Aar sammentrængte uhyre Finantsoperation kun kan være en tilsyneladende Likvidation; at den virkelige Absorbering af en saa kolossal Værdimasse vil kræve en langt længere Tid, ja saa megen Tid, som er nødvendig for, ved Hjælp af en lettet og livligere Produktion (forøgede Omløbs- og Kreditmidler) eller ved Hjælp af gunstige Vexelforhold til Udlandet (vor Valutas forøgede Kjøbekraft), at forøge Nationalforraadet af brugbare Gjenstande. Vi faa ikke for 4 eller 5 Milliarder flere Varer ind i Tyskland end før, og endnu mindre kunne vi i et saa kort Tidsrum selv producere en saadan Masse. En stor Del af Likvidationen foregaar kun fiktivt paa Papi-ret, og jo større den er des bedre; thi ethvert Forsøg paa at gjøre Vold paa Sagerne naturlige Udvik-

ling vilde hævne sig ved at bringe Uorden og Forvirring ind i de tidligere Produktionsforhold. Den samme Naturlov, der forbyder Tysklands pludselige Berigelse, beskytter Frankrig mod en ligesaa skadelig pludselig Forarmelse. Det er denne kun fiktive Afvikling, der bevirker, at, trods en unaturlig hurtig Afbetaling, trykkes Skyldnerens Forhold endnu mindre end Kreditors hæves. Det er heri, at man finder Forklaringen af det Fænomen, hvorover man saa ofte har forbavset sig, at Franskmændene trods deres uhyre Udbetalinger til Tyskland, have de samme rigelige Livsnydelser og det samme Velbefindende som før. Til Lykke for begge Lande er Sagerens Natur stærkere end alle Afgjørelser paa Papiret, — hvad enten her saa er Tale om Fredstraktater mellem Statsmænd eller Bankoperationer mellem Kjøbmænd. Den faktiske Overgang af de fem Milliarder kræver til sin Fuldbyrkelse saa lang Tid, at det derved opstaaede aarlige Tab paa den ene Side og Gevinst paa den anden Side kun udgjør en Brøkdelen ved Siden af den aarlige af egen Kraft fremgaaende Berigelse, som kommer i Verden saavel ved den modtagende som ved den ydende Nations Arbejde. Og dette er i enhver Henseende godt! I Oldtiden, ja endog i nærmere liggende Tidsrum, havde man maaske forsøgt en kolossal Berigelse paa de Besejredes Bekostning ved at overføre materielle Gjenstande fra det ene Land til det andet. Endnu det franske Direktoriums og Napoleon I.s Generaler væltede i en langt større Maalestok, end vi have gjort, den hele Byrde af deres Armeers Naturalforplejning over paa de erobrede Lande, og hvad Kunstskaatene angik, opretholdt de i fuldt Omfang det antike Rovsystem. Tyskland har valgt et andet System, der til sin Fuldbyrkelse ganske vist kræver

meget lang Tid, men som ogsaa derfor er mindre føleligt.

Men ogsaa ved det her vundne Spillerum maa vi ikke overse, at Tidsafstanden mellem den tilsyneladende og den virkelige Likvidation ikke lader sig forkorte efter Behag. For at gjøre det tydeligere: endog den blotte Udbetaling af en saa kolossal Sum som 5 Milliarder lader sig ikke iværksætte paa en Dag, selv ikke paa den mest symbolske Maade. Hverken Penge eller Betalingsanvisninger lade sig saaledes sammentrænge, at en virkelig Overleverelse af et saa stort Beløb kunde finde Sted paa en Dag. Europas Cirkulations og Kreditmidler maatte have skjult et unaturligt Overflod i sig, naar de kunde tillade Muligheden af, at saa uhyre en Masse i et givet Øjeblik kunde sættes til en given Modtagers Disposition. Den deraf paa næsten alle Steder opstaaende Udtømmelse i Forbindelse med Overfyldningen paa nogle enkelte bestemte Steder vilde — hvis overhovedet tænkelig — fremkalde de dybeste Forstyrrelser. Og hvad der gjælder om en enkelt Dag, gjælder om ethvert kortere Tidsrum. Kort maa ogsaa en Frist paa 2 Aar kaldes, naar det drejer sig om en Finantsoperation som den, vi her beskæftige os med. Det maa frygtes, at der ogsaa her vil blive forsøgt et Angreb paa de disponible Betalingsmidler, og ikke mindre, at det vil skorte Modtageren paa tilstrækkelige Kanaler til i rette Tid at kunne føre de kunstigt koncentrerede Midler tilbage i deres naturlige Leje. Krigsskadeserstatningens hurtige Afvikling skjuler en økonomisk Fejl, der hævner sig og vil hævne sig langt mere paa Kreditor end paa Debitor. Naar Frankrig trængte paa en saadan hurtig Afvikling, saa tilskyndedes det dertil af Hensyn af en tvingende Magt, hvortil endnu kom den Omstændighed,

at det nærmest øste Betalingsmidlerne af de undværligste Hjælpekilder, fremmed Kredit og frit blevet Metal; men hovedsagelig dreves det dertil af den højst berettigede Utaalmodighed efter at faa Territoriet rømmet. For Tyskland var Forholdet ganske anderledes. Vi ville overbevise os om, at Betalingsmidlerne i Øjeblikket for største Delen toges af vort eget Forraad, saa at Forstyrrelsen, der foranlediges af pludselige Udtømmelser og Overfyldninger, maa virke stærkest paa vort eget Omraade. Ligeledes vare de politiske Motiver til en hurtig Afvikling langt mindre afgjørende paa tysk end paa fransk Side. Utaalmodigheden efter at modtage Pengene, der skrev sig fra Uvisheden om nogensinde at faa dem, kan i moralsk Berettigelse ikke sammenlignes med de Besejredes Utaalmodighed efter at blive deres Besejrerers Nærværelse kvit. Vi burde, hvis vi vilde have baaret os økonomisk fornuftigt ad, have udsat Betalingsfristerne, selv om det til Dels maatte ske paa den fuldstændige Sikkerheds Bekostning. I denne Tvivl om Betalingen viste der sig i Tyskland fra Begyndelsen af hos Store og hos Smaa en filisteragtig Ængstelighed og Begjærighed. Tvivl kunde jo være berettiget; men den var, som Resultatet viste og som Sagkyndige bestandig forudsagde, i høj Grad overdreven. Efterhaanden som Betalingerne skred fremad, maatte Sikkerhedsfølelsen for den stedse mindre Rest blive større, og tilsidst burde den Tanke have paatrængt sig, at man for de sidste Terminer burde give Afkald paa alle territoriale Kavtioner, saaledes som det i sin Tid saa forstandigt havde været bestemt i Overenskomsten af 29de Juni 1872 Art. 4.

Det maa beklages, at denne Bestemmelse ikke kom frem i den sidste Overenskomst, saa at Frankrig havde

været fri for den Nødvendighed, at sammenpresse Slutningsbetalingerne i den korte Frist, i hvilken det maatte ønske at se sit Territorium rømmet. Tyskland havde, uden Fare for Betalingens Sikkerhed, kunnet nøje sig med Finansgarantier, der havde muliggjort en sindig Afvikling af de sidste Milliarder. Efter Overenskomsten af 15. Marts 1873 skulde der i det korte Tidsrum indtil d. 5te September udbetales et saa betydeligt Beløb som 1500 Millioner Frcs. Ingen Regjering vilde, naar det kontraherede et saa betydeligt Laan, have fundet det foreneligt med Omsætningens Normalbetingelser at indkalde hele Beløbet i saa kort en Tid. Hvor forstyrrende saadanne Pengekoncentrationer maa virke paa de almindelige Tilstande, ville vi fatte, naar vi opløse selve Betalingsoperationen i dens Elementer.

For saa vidt Forretningen afgjordes kontant, kjende vi Forholdene. Vi vide, at Frankrig navnlig betalte de første Terminer for en væsentlig Del i Metal, især Sølv. Disse første Kontantbetalinger have indvirket mindst forstyrrende paa den tyske Pengeomsætning; thi de toges ~~ikke fra tyske Forraad, og deres første Fremkomst kunde~~ endnu ikke bevirke nogen Overfyldning. Dels tilflød de Forraadet af tilstedeværende Omløbsmidler, dels gik de tilbage til fremmede Stater. I Tyskland forblev nærmest de tyske Mønter, der under Krigen vare blevne givne ud af de tyske Hære i Frankrig, og som nu kom tilbage til os som Betaling. Ogsaa en Del af Sølvfemfrankstykkerne forblev i Omløb, navnlig i Elsas-Lothringen og Sydtyskland. En anden Del gik tilbage til Belgien og Frankrig. I de første Betalinger befandt der sig endog en Del franske Banknoter, for hvilke der ikke stod anden Udvej aaben end at vende tilbage til Moderlandet. Belgiske

Banknoter ere dels hjemvandrede, dels formodentlig endnu i betydelige Beløb paa Lager. Momentane Forstyrrelser i Omsætningen er der ikke her opstaaet formedelst denne Betalingsmaade. Et Kvantum Napoleonsdorer gik allerede den Gang fra Bajern til Østrig og tjente til denne Ombyttten mod Naboens Sølv mønt, der lige over for vor Guldvaluta truer med at blive til en Landeplage. England paa sin Side har til sine Tider lidt under, at vi ved Hjælp af de Anvisninger, vi fik fra Frankrig, skaffede os Prægemateriale fra dets Guldforraad. Herved formindskedes den engelske Banks Metaldækning, og Renten maatte forhøjes. Paa Grund af den inderlige Forbindelse mellem det engelske Marked og Fastlandets er ogsaa Tyskland bleven berørt heraf.

Langt vigtigere er imidlertid Vexelomsætningen. Efterhaanden som Betalingerne skred frem, blev Kontantbetalingerne vanskeligere og Nødvendigheden af at gribe til Vexelbetalinger mere bydende. Betalingen den 5te April paa 250 Millioner bestod saaledes kun for en meget ringe Brøkdæl af Guld (5 Mill. Fr.) og Sølv, men for den langt overvejende Del af Vexler paa Tyskland og England. Da den franske Regjering saa sig om efter Midler til at betale Tyskland, var den navnlig henvist til først at opkjøbe alle Franskmændenes og saa alle Andres Fordringer paa Tyskere. En af de første Operationer bestod deri, at Berliner Bankierhuse fra Paris fik Ordre paa at tilfredsstille enhver Efterspørgsel efter franske Vexler ved at trække paa Paris. Alle Kjøb, som den tyske Handel havde gjort i Frankrig, ordnedes saaledes, at den franske Regering betalte de franske Borgere de til Tyskland solgte Varer, medens de tyske Undersaatter udredede deres Regjering Prisen paa de Varer, som de havde kjøbt

i Frankrig. Men ogsaa dette Middel var efter nogen Tids Forløb udtømt og der blev ikke nogen anden Udvej tilbage end at opkjøbe Vexler, som den fremmede Handel trækker paa Tyskland, og Vexler paa andre Lande, til hvilke Tyskland trænger for at kunne betale, hvad det skylder. Men alt dette forskjelligartede Materiale kan ikke anvendes til de store Afregninger med Regjeringen i de tusinde Former og paa alle de enkelte Betaledage og Betalingssteder, der gjælde vedkommende Enkelt-Operationer. De enkelte Tratters Forfald følge Dag paa Dag; men Afregningen mellem Stat og Stat sker kun i bestemte Terminer med store Beløb. Heraf følger, at i Mellemløbene mellem disse Terminer maa de i dette Øjemed realiserede enkelte Beløb ligge og vente paa deres Anvendelse. Men det er imod de disponible Betalingsmidlers Natur at ligge stille, hvad enten de saahedde Metalpenge eller Banknoter eller likvide Kassefordringer. Omsætningens Organisme beror paa, at ingen Renter gaar tabt. Derfor maa ogsaa de Penge, der ere gjorte rede til Betaling, søge en nyttig midlertidig Anvendelse indtil kort før Afregningsterminen. Naar Bankieren i Mellemtiden ikke vil tabe Renter, saa er dette kun et subjektivt Udtryk for den økonomiske Lov, at vor Husholdning er indrettet paa ikke at kunne undvære nogen Del af sine Byttemidler i længere Tid. Men idet den med den fremtidige Betaling betroede Bankier søger at gjøre de sig opsamlende Midler frugtbare, maa han tillige være betænkt paa at gjøre det saaledes, at han i et givet Øjeblik kan disponere over dem. Derfor strømme alle ledigblevne Penge til Børs- og Bankpladserne, hvor de daglig forrentes og dog kunne tages tilbage i et givet Øjeblik. Spekulations-Midtpunkternes livlige Aand be-

kymrer sig imidlertid ikke meget om, hvorfra de tilstrømmende Kapitaler stamme; disse anspore Forretningsiveren og denne fører dem ud paa tusinde Sideveje, hvorfra de ofte vanskelig vende tilbage. Naar da de store Betale-tider komme, er det kun med de største Anstrengelser, at de flydende Betalingsmidler igjen samles paa ét Punkt, og jo længere de have dvælet hos Modtageren, des mere vaander Pengemarkedet sig under de det pludselig paa-tvungne Savn. Paa hver stor Betaledag gaar det som, naar et stort Statslaan udbetales i Hovedstaden: ved alle Yderpunkter opstaar der Blodløshed, i Midtpunktet Fuldblodighed. Enhver god Finantsminister vil bestræbe sig for snarest muligt at tilbagegive Omsætningen de uforholdsmæssig store Betalinger, som han modtager ved et Laans Kontrahering. Dette er ogsaa nu nødvendigt i Tyskland. Men trods al Forsigtighed ville vi ikke kunne undgaa de Forstyrrelser, der maa følge af saadanne hurtigt paa hverandre kommende stærke Strømninger i Pengemidlerne.

De tilstedeværende Midlers Kredsløb forstyrres i disse kritiske Momenter des dybere, jo mindre de tyske Rigs- og de preussiske Statsfinanser have indentificeret sig med centrale Bankinstituter, som andre moderne Staters. I Stater, der lade deres Pengeforretninger passere en almindelig Bankkonto, flyde de foreløbigen ophobede Byttemidler strax ved Hjælp af Bankerne tilbage til det almindelige Reservoir. Hos os er der større Fare for, at at Staten i Uger og Maaneder skal jndespærre de modtagne Kapitaler. Ondet havde været endnu værre, hvis det tilstrømmende undværlige Metal og den preussiske Banks stærke Noteforøgelse ikke havde gjort det muligt at gennemføre en slig Indespærren uden betyde-

ligere Savn. Den preussiske Banks i de senere Tider saa ofte dadlede Noteforøgelse betyder kun, at Rigsregeringen har gjort et Depositum, der ikke kommer til Anvendelse, og som i denne Form sover i Bankens Kjælder. Da de 250 Millioner forfaldt, havde dette den engelske og den preussiske Banks Noteforøgelse til Følge. Ligger der nu paa den ene Side en vis Frelse i, at den samlede Mængde af vore Betalemidler er bleven betydelig forøget, saa er det paa den anden Side klart, at vor Besiddelse af flydende Betalemidler af alle Slags ikke kan forøges i det Uendelige uden at føre til en for Normalomsætningen højst skadelig Overdrivelse. Mellem de to Yderligheder: for meget eller for lidet, har vort Pengemarked i Aar og Dag svinget frem og tilbage, og Stødene føles des haardere, jo nærmere Ebbe- og Flodtiderne rykke til hinanden. Hertil kommer, at ved de stærke Opsamlinger af Kapitaler, gaar der Partikler af Betalemidlerne tabt, saa at de vekslede Rystninger stedse maa blive stærkere, da de komme til at influere paa mindre Masser. Thi dette maa fastholdes: hvad Udlandet end betaler, saa iværksættes Likvidationen her dog med vore egne Byttemidler. Endnu maa der nævnes en Omstændighed, der fører til betænkelige Misdannelser. Beløbet af Fordringer paa tyske Huse, der skrive sig fra Indførselen, er kun indskrænket. Vi give jo dog ikke som en Følge af Krigen Afkald paa vor Export til andre Lande, og det Beløb, som vi udenfra indkræve herfor, kompenserer den største Del af, hvad vi skyldte. Efterspørgslen efter Vexler paa Tyskland begunstiger derfor Fremkomsten af fiktive Vexelfordringer, og fremmer altsaa et betydeligt Vexelrytteri. Men naar Betalingsdagen

kommer, saa maa der ogsaa skaffes Penge for den sidste Slags Vexler.

Saaledes tro vi at have vist, at en Berigelse med 5 Milliarder fordrer mere Tid og Arbejde, end den blotte Betalingsfrist synes at antyde. Ligeledes maa det være klart, at man ikke uden at forsynde sig imod Tingenes Natur har kunnet sammentrænge Afbetalingen paa et saa kort Tidsrum.

En klog Finantspolitik maa stille sig til Opgave at lede alle disse Operationer saaledes, at den daglige Omsætning derved saa lidet som muligt bringes ud af sine Baner. Ellers kunde det, der var bestemt til at være en Velgjerning, let forandre sig til en Forbandelse.

Mangen en Læser, der hidtil har fulgt os, vil maa-ske nu smilende spørge, om ikke den hele Undersøgelse reducerer sig til et Hokus-Pokus, til en sofistisk Spøg. Eller skulde vi have ladet os daare af et Gjøglebillede, da vi betingede os de fem Milliarder? Svaret lyder ja og nej ganske efter den Maade, hvorpaa vi ville tiltvinge os vor Fordrings Opfyldelse og anvende de modtagne Beløb. Ville vi gjøre dette i kortere Tid end den, der er nødvendig for at skabe ny Værdier i Indlandet eller hidføre saadanne fra Udlandet, saa ville vi ikke fremkalde Andet end en unaturlig Forøgelse af vore Omsætningsmidler, en unaturlig Fremsporen af Foretagelsesaanden, en rastløs Løn- og Prisstigning og en fordærvelig Bortleden af vore Arbejdskræfter til Virksomheder, der ere mindre produktive end de, man tidligere søgte. Skatteyderen, for hvis Bevidsthed de fem Milliarder korrekt maatte stille sig som en Skattelettelse, har i saa Henseende ikke mærket meget til dem. En stor Del af de Statsudgifter, den ny Rigdom har faat os til at gjøre,

gaar om end til nyttige saa dog til mindre produktive Arbejder end dem, vi hidtil udførte. Tusinder af Hænder ere virksomme ved Fæstningsarbejder og Vaabenfabriker for som Arbejdsløn at modtage de store Kapitaler, vi bruge af Krigspengene i disse Øjemed. Den unaturligt ophidsede Foretagelsesaand i de store Stæder hidløkker Arbejdere, gjøre Boligerne dyre. Vi maa antage, at de samme Hænder hidtil vare sysselsatte paa en Maade, der bedre svarede til vor solide Husholdning.

Den praktiske Lære, som vi tilsidst uddrage af alle disse Betragtninger, gaar ud paa Følgende: Paa jo længere Tid man havde kunnet fordele de os tilflydende Indtægter og Anvisninger paa Udlandet, des bedre. Paa den anden Side maa de allerede kunstigt forøgede Forskud i Indlandet ikke for pludseligt formindskes. Ethvert Ryk selv i de usolideste Forretningskredse virker skadelig tilbage paa de solide. Hvad der af kontante Midler, det være sig i Papir eller Metal, er i Omløb, maa ikke pludselig indespærres, men bør langsomt føres tilbage til det Maal, der passer for sunde Forhold. Med Rente-~~ned~~sættelser skulle de offentlige Banker være meget forsigtige, ligesom Regeringerne kun maa iværksætte Anlæg af Penge og Afdrag paa Gjælden i et roligt Tempo. Hvad der tilflyder dem af Byttemidler fra den daglige Omsætnings Beholdning, skulle de snarest muligt søge at give samme tilbage. En Konvention med Frankrig, hvorved Udbetalingen af de sidste Milliarder enten ganske eller for en Del var bleven udsat til efter Territoriets Rømning, vilde for begge Stater, ja for hele Evropa have været en diætisk Forholdsregel af utvivlsom Værdi.

Lad os vogte os for at bære os ad som Harpagon, der vil bringe Alt, hvad han kan faa fat paa, i Guldkii-

sten, paa hvilken han kan sætte sig. Men lad os ogsaa vogte os for at bære os ad som den af Lykken begunstigede Taabe, der vil forvandle Alt, hvad der tilflyder ham til iøjnefaldende Herligheder. Det vilde ganske vist være taabeligt at sammenligne vore Dages Tyskland med Filip den Andens Spanien; men det kan dog aldrig skade at minde om, at et halvt Hundrede Aar efter, at den peruanske Guldstrøm tog sin Begyndelse, begyndte det store Monarkis Forfald at blive synligt. Den 6. Juli 1870 bebrejdede Hertugen af Gramont Huset Hohenzollern, at det vilde gjenoprette Karl d. Femtes Rige. Ogsaa efter d. 1. September vare Hohenzollerner saa forstandige ikke at nære Lyster efter spansk Herlighed. Gid deres Rige ogsaa maa blive bevaret for spanske Gallioners tvivlsomme Velsignelse!

Nimm Hack' und Spaten, grabe selber,
 Die Bauernarbeit macht dich gross,
 Und eine Heerde goldner Kälber,
 Sie reissen sich vom Boden los.
